

До спеціалізованої вченої ради PhD

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента

Плахотніка Олега Віталійовича на дисертацію

Михайлюка Сергія Сергійовича на тему: "Прокурорське самоврядування в Україні", подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 "Право" за спеціальністю 081 "Право"

Вивчення матеріалів дисертації, представлених Михайлюком С.С., дає підстави стверджувати, що здобувачем проведено комплексне теоретико-правове дослідження проблем організації та функціонування прокурорського самоврядування в Україні. Особливістю роботи є те, що автор розглядає цей правовий інститут у декількох взаємопов'язаних площинах: як фундаментальну гарантію забезпечення внутрішньої та інституційної незалежності прокурорів, як систему представницьких органів у структурі прокурорської діяльності, а також у контексті розбудови механізмів внутрішнього контролю та фінансово-організаційної автономії самоврядних засад.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Обрана автором тема дисертаційного дослідження "Прокурорське самоврядування в Україні" є надзвичайно актуальною, з огляду на євроінтеграційні процеси реформування системи органів правосуддя та необхідність зміцнення інституційної та внутрішньої незалежності прокурорського корпусу. Належний захист прокурорів від зовнішнього та внутрішнього тиску, удосконалення управлінських процедур в системі прокурорського самоврядування та посилення ролі прокурорського самоврядування є важливими елементами інституційного розвитку прокуратури в Україні. Більше того, розбудова дієвого інституту самоврядування та посилення незалежності прокуратури є однією з фундаментальних вимог у контексті інтеграції України до Європейського Союзу.

Попри тривалий час існування законодавчих норм, інститут прокурорського самоврядування в Україні досі перебуває на етапі свого становлення і стикається з низкою проблем, однією з яких, є самостійне вирішення органами прокурорського самоврядування питань їх належного фінансування. На сьогодні, питання фінансування прокурорського самоврядування повністю залежність від Офісу Генерального прокурора, що у дисертаційному дослідженні розглядається у таких пов'язаних питаннях як незалежність та самоврядність органів прокурорського самоврядування в Україні.

Також, питання дослідження функціональних та організаційних основ прокурорського самоврядування продовжує бути актуальним як з позиції розширення переліку органів прокурорського самоврядування так і з позиції організації та належного забезпечення функціональних основ прокурорського самоврядування в Україні.

Тому, системне теоретичне осмислення елементів цього інституту в межах наукових досліджень прокурорського права до теперішнього часу мало фрагментований характер і залишалось на рівні окремих праць. Виходячи з цього, комплексне наукове дослідження Михайлюка С.С., спрямоване на розв'язання теоретичних і практичних проблем функціонування органів прокурорського самоврядування в Україні та вдосконалення профільного законодавства, має важливе доктринальне та прикладне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій. Дисертаційне дослідження характеризується системним підходом до предмету дослідження де дисертант поставив за мету на основі комплексного наукового аналізу проблематики прокурорського самоврядування в Україні та всебічного аналізу наукових і нормативних джерел розкрити сутність прокурорського самоврядування в Україні, визначити його функціональні та організаційні основи й напрацювати чіткі пропозиції щодо теоретичних шляхів вирішення відповідних проблем та удосконалення чинного законодавства. Об'єкт і предмет дослідження визначені абсолютно коректно, повністю відображаючи архітектуру наукового пошуку. На сторінках

дисертації автор коректно веде полеміку з іншими науковцями, послідовно аргументуючи власну позицію.

Зроблені автором висновки та сформульовані пропозиції, загалом є переконливими і здебільшого ґрунтуються на аналізі наукових і нормативних джерел. Список використаних джерел налічує 171 найменування.

Високий ступінь обґрунтованості результатів роботи зумовлений раціональною та логічною структурою дисертації. Науково-теоретичне підґрунтя дослідження сформоване на основі фундаментальних здобутків вітчизняних учених у галузі організації судових і правоохоронних органів, адміністративного та фінансового права. Нормативну базу дослідження склали Конституція України, Закон України "Про прокуратуру" та акти органів прокурорського самоврядування.

Визначення мети та постановка визначених завдань, об'єкт і предмет дослідження має чіткий структурований вигляд і цілком відповідає загальним вимогам. Завдання та мета наукової праці автором загалом досягнуті.

Достовірність висновків забезпечена коректним застосуванням комплексу методів наукового пізнання: діалектичного (для аналізу зв'язку між функціональними та організаційними основами), системно-структурного (при дослідженні правового статусу Всеукраїнської конференції прокурорів та Ради прокурорів України), методу класифікації, а також порівняльно-правового та формально-юридичного методів. Емпіричне підтвердження результатів дослідження підкріплене результатами анкетування прокурорів та актами впровадження у практичну діяльність Хмельницької обласної прокуратури й Окружної прокуратури міста Хмельницький.

Ретельне ознайомлення з дисертацією Михайлюка С.С., дає підстави для висновку про відсутність у його роботі положень, що можуть тлумачитись як порушення академічної доброчесності.

Достовірність і наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій не викликає сумнівів та полягає у тому, що дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню проблем прокурорського самоврядування в Україні в якому обґрунтовується ряд концептуальних,

важливих для теорії та практики понять, висновків і пропозицій з проблемних питань прокурорського самоврядування, що сформульовані автором особисто.

Зміст дисертаційної праці свідчить про високий науково-методологічний рівень вирішення поставлених завдань. Автор відійшов від суто описового підходу, сформулювавши власні правові дефініції, класифікаційні моделі та аргументовані пропозиції, що мають ознаки наукової новизни. Логіка дослідження послідовно розкривається у змісті його розділів:

У розділі 1 *"Загальні положення про прокурорське самоврядування в Україні"* здійснено фундаментальний аналіз сутності цього правового інституту. Здобувачем вперше комплексно визначено та деталізовано сім ключових ознак прокурорського самоврядування як особливого виду професійного та нетериторіального самоуправління, де суб'єкт та об'єкт управління повністю збігаються в особі прокурорського корпусу. Автор сформулював власне комплексне визначення прокурорського самоврядування, окресливши його межі у системі внутрішньої та зовнішньої діяльності прокуратури. Дістала подальшого розвитку система принципів самоврядування (виборність, колегіальність, прозорість, заборона втручання). Достовірність висновків розділу посилюється здійсненням порівняльним аналізом із іншими видами професійного правничого самоврядування (суддівським, адвокатським, нотаріальним тощо) та доведенням того, що органи самоврядування не є органами державної влади. Також обґрунтовано положення про поділ основ самоврядування на *функціональні* (мета і завдання) та *організаційні* (структура, кадри, фінанси).

У розділі 2 *"Функціональні основи прокурорського самоврядування в Україні"* автор глибоко дослідив цільове призначення досліджуваного інституту. Доведено, що зміцнення внутрішньої незалежності прокурора від керівників, які обіймають вищі адміністративні посади, є першочерговою метою самоврядування. На реалізацію цієї мети здобувачем вперше запропоновано новий правовий механізм – наділити Раду прокурорів України повноваженням зупиняти дію правових актів Генерального прокурора чи інших керівників з питань внутрішньої діяльності, якщо вони порушують незалежність прокурора.

Також запропоновано надати Раді прокурорів право відмовляти у припиненні розгляду повідомлень про тиск, навіть якщо сам прокурор відкликає заяву, можливо, під впливом керівництва. В рамках удосконалення класифікації завдань самоврядування, автор поділив їх за способом нормативного закріплення на прямі та опосередковані. Особливу наукову цінність має обгрунтоване автором положення про запровадження *внутрішнього контролю* органів самоврядування за діяльністю адміністративного керівництва прокуратури або за управлінням в органах прокуратури.

У розділі 3 *"Організаційні основи прокурорського самоврядування в Україні"* детально проаналізовано інституційні форми реалізації самоврядних засад. Здобувачем удосконалено положення про представництво у Всеукраїнській конференції прокурорів, доведено необхідність суворого дотримання пропорційності делегатів для забезпечення реальної демократії. Для посилення кадрового компонента дістали подальшого розвитку вимоги до членів Ради прокурорів України (стаж не менше 10 років, доброчесність) та висунуто ідею створення Етичної комісії як дорадчого органу. Науково обгрунтовано деструктивність повної фінансової підпорядкованості самоврядування Офісу Генерального прокурора; натомість запропоновано впровадити автономний бюджет органів прокурорського самоврядування, що фінансується за централізованим порядком безпосередньо з Державного бюджету України.

Повнота викладу наукових положень у публікаціях. Основні наукові результати, теоретичні узагальнення та практичні рекомендації дисертаційного дослідження Михайлюка С.С. повністю висвітлені в офіційній пресі. За темою дисертації опубліковано 8 наукових праць, з яких 4 статті оприлюднено у провідних наукових фахових виданнях України, інші 4 праці становлять тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах (міста Київ, Полтава, Біла Церква). Публікації повністю відображають зміст дисертації та відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані здобувачем висновки мають виражений прикладний характер і можуть бути ефективно використані у декількох сферах:

у правотворчій діяльності – як готовий юридичний інструментарій або матеріали порівняльної таблиці для внесення змін до Закону України "Про прокуратуру" щодо розширення повноважень Ради прокурорів та зміни моделі фінансування;

у правозастосовній діяльності – для оптимізації захисту професійних прав прокурорів та впорядкування внутрішнього контролю (що підтверджено довідками про впровадження від органів прокуратури Хмельницької області);

в освітньому процесі – під час підготовки методичних матеріалів та викладання профільних дисциплін "Прокуратура в Україні", "Органи кримінальної юстиції в Україні" та "Професійна юридична етика";

у науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших наукових досліджень, пов'язаних із правовим статусу прокурора та відповідних інституцій (що підтверджено довідкою ВНЗ "Національна академія управління").

Відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертаційна робота Михайлюка С.С. виконана на високому етичному рівні. Вона є одноосібним, цілісним і повністю самостійним науковим дослідженням здобувача. Усі використані концепції, ідеї, аналітичні висновки та цитати сторонніх авторів супроводжуються точними й коректними посиланнями на джерела запозичень. Фактів академічного плагіату, фабрикацій чи інших порушень вимог академічної доброчесності в роботі не виявлено.

Наведені вище позитивні моменти дисертації не виключають наявності у дослідженні зауважень і положень, що вимагають додаткової аргументації, зокрема:

1. *Щодо розмежування меж внутрішнього контролю та принципу єдиноначальності в прокуратурі.*

Обґрунтовуючи положення про запровадження внутрішнього контролю органів прокурорського самоврядування за діяльністю адміністративного

керівництва (зокрема, право скасовувати певні накази, що посягають на незалежність) на стор. 117 дисертації та загалом у Підрозділі 2.3., здобувач недостатньо чітко окреслив процедурну межу між таким самоврядним контролем та засадничим принципом єдиноначальності й централізації системи органів прокуратури. У межах наукової дискусії варто було б детальніше визначити критерії, за якими наказ керівника трансформується з суто управлінського/адміністративного у такий, що безпосередньо загрожує незалежності прокурора.

2. Щодо практичного механізму реалізації права Ради прокурорів на продовження розгляду відкликаних повідомлень.

Рекомендація автора на сторінках 121-122 дисертації надати Раді прокурорів України право відмовляти у припиненні розгляду повідомлення про загрозу незалежності, навіть якщо прокурор його відкликає, є теоретично сильною та спрямованою на подолання внутрішнього тиску. Водночас поза увагою автора залишився прикладний процедурний аспект: яким чином Рада прокурорів має збирати доказову базу та встановлювати системні проблеми за відсутності прямої волі та сприяння самого заявника. Роботі б додало практичної ваги моделювання чіткої процедури такої перевірки безпосередньо у додатках або тексті Розділу 2.

3. Щодо глибини порівняльно-правового аналізу європейських моделей самоврядування.

У вступі дисертант слушно зазначає, що посилення інституційної незалежності прокуратури та розвитку самоврядування є однією з базових вимог при вступі України до Європейського Союзу. Проте у тексті роботи порівняльно-правовий аналіз здебільшого зміщено у площину зіставлення з іншими вітчизняними правничими професіями (суддями, адвокатами, нотаріусами). Більш розгорнуте дослідження функціонування прокурорських рад у країнах Європейського Союзу із тривалими демократичними традиціями (наприклад, досвіду Португалії, Італії чи Франції) дозволило б значно сильніше аргументувати пропозиції автора щодо впровадження окремого фінансування органів прокурорського самоврядування з Державного бюджету України.

Однак, зазначені вище зауваження носять рекомендаційний та дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, а також можуть бути враховані її автором в майбутніх наукових дослідженнях.

На підставі вищенаведеного вважаю, що дисертація Михайлюка Сергія Сергійовича на тему: "Прокурорське самоврядування в Україні":

– за своїм змістом відповідає галузі знань 08 "Право" спеціальності 081 "Право";

– є завершеною, самостійною кваліфікованою науковою працею, що містить науково обгрунтовані результати проведених автором досліджень, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для правничої науки;

– за своєю актуальністю, науковою новизною, методологічною обгрунтованістю висновків та рівнем прикладного значення повною мірою відповідає вимогам, визначеним Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами), а також наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 щодо оформлення дисертації;

– дисертант – Михайлюк Сергій Сергійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за обраною спеціальністю.

Офіційний опонент:

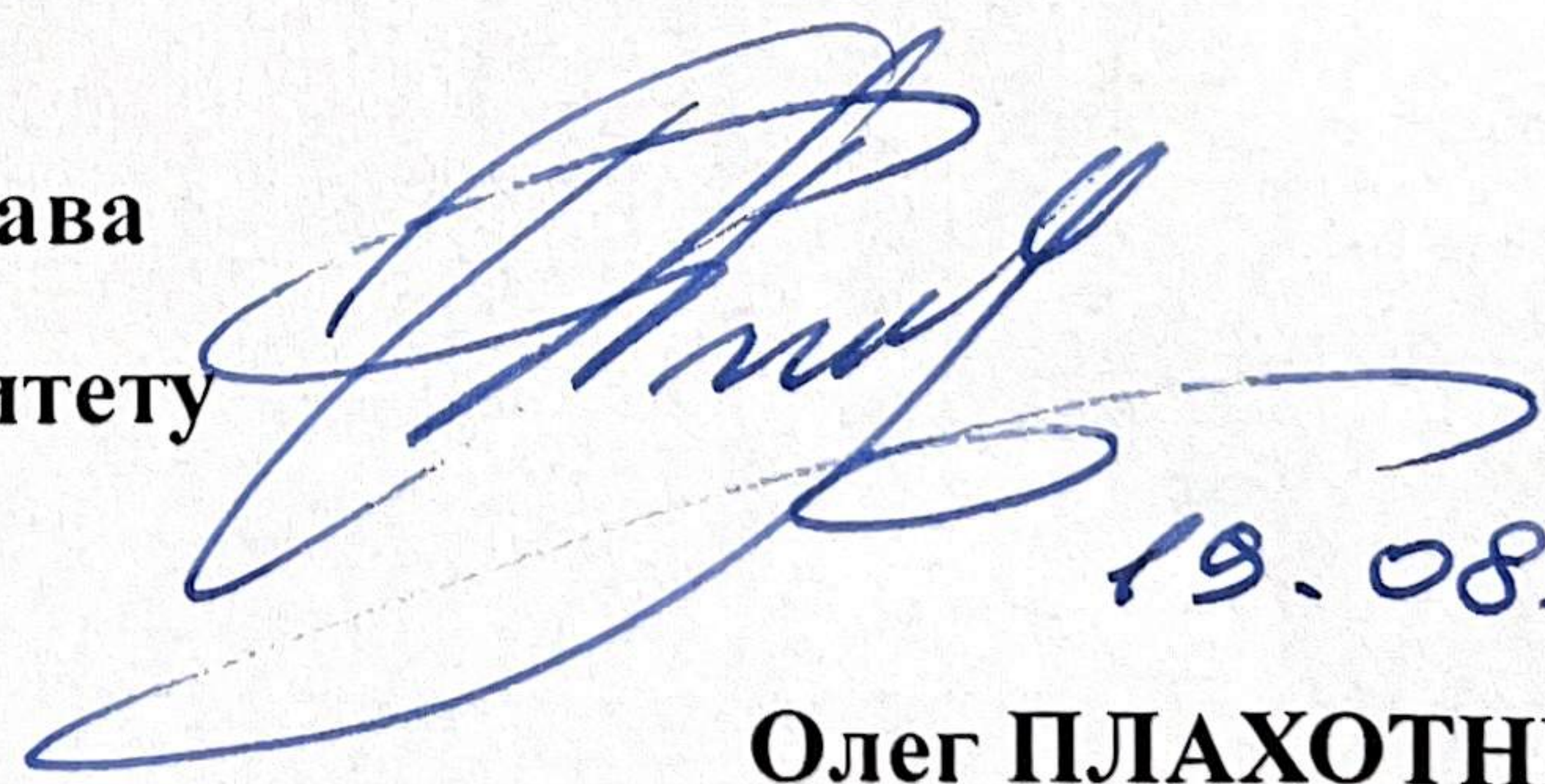
доцент кафедри юстиції

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

кандидат юридичних наук, доцент

19.08.2026.

Олег ПЛАХОТНИК